

- ²⁰ Семикин Мих. Об охране памятников деревянного церковного зодчества и предметов церковной старины // Бюллетень губерніального відділу народної освіти на Полтавщині. – 1922. – №3. – С.29-31; №5-6. – С.35-37.
- ²¹ Бюллетень кабінету антропології та етнології ім.Хв.Вовка. – К., 1925. – №1. – С.29.
- ²² ЦДАВО України. – Ф.166, оп.4, спр.192. – Арк.56 – 57.
- ²³ Інститут рукописів Центральної наукової бібліотеки ім.В.І.Вернадського Національної Академії наук України (далі ІР ЦНБ НАН України) . – Ф.Х., №31568. – Арк.6
- ²⁴ ЦДАВО України. – Ф.166, оп.4, спр.192. – Арк.170.
- ²⁵ Там само. – Арк.56.
- ²⁶ Там само. – Арк.111.
- ²⁷ Там само. – Арк.60 зв.
- ²⁸ Державний архів Полтавської області (далі ДАПО). – Ф.3872, оп.1, спр.1031. – Арк.18.
- ²⁹ Науковий архів Інституту археології Національної Академії наук України (далі НА ІА НАН України). – Ф.ВУАК, спр.45. – Арк.3.
- ³⁰ ІР ЦНБ НАН України. – Ф.Х, №19907. – Арк.4-5.
- ³¹ ЦДАВО України. – Ф.166, оп.4, спр.192. – Арк.116.
- ³² Об отделении церкви от государства и школы от церкви. – Харьков, 1920. – С.3 – 15.
- ³³ ДАПО. – Ф.3121, оп.1, спр.57. – Арк.35.
- ³⁴ Державний архів Черкаської області . – Ф.1750, оп.1, спр.6. – Арк.3-4.
- ³⁵ ДАПО. – 3872, оп.1, спр, 1013. – Арк.41-42.
- ³⁶ Там само. – Ф.2068, оп.1, спр.23. – Арк.49-50,56.
- ³⁷ НА ІА НАН України. – Ф.ВУАК, спр.41. – Арк.44зв.
- ³⁸ Там само. – Спр.4.- Арк.312.
- ³⁹ ДАПО. – Ф.495, оп.1, спр.2. – Арк.1-3 зв; Ф.1503, оп.1, спр.106. – Арк.77.
- ⁴⁰ НА ІА НАН України. – Ф.ВУАК, спр.177. – Арк.18 зв.
- ⁴¹ ІР ЦНБ НАН України. – Ф.Х, №31568. – Арк.11.
- ⁴² Там само. – №19007. – Арк.6-7.
- ⁴³ ЦДАВО України. – Ф.166, оп.4, спр. 192. – Арк.60.
- ⁴⁴ ДАПО. – Ф.1503, оп.1, спр 82.- Арк.101.
- ⁴⁵ ЦДАВО України. – Ф.166, оп.2, спр.456. – Арк.30.
- ⁴⁶ НА ІА НАН України. - Ф.ВУАК, спр.13. – Арк.50-52.
- ⁴⁷ ЦДАВО України. – Ф. 166, оп.2, спр.456. – Арк.45.
- ⁴⁸ НА ІА НАН України. –Ф.ВУАК, спр.6. – Арк.6.
- ⁴⁹ ЦДАВО України. – Ф.166, оп.2, спр.456. – Арк.110.
- ⁵⁰ Там само. – Арк.212.

Денисенко О.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ (1918 Р.)

Одним з найважливіших чинників багатогранної і різноманітної за своїми проявами духовної розбудови в суверенній Україні є розширення культурного фонду, активне включення до нього духовної спадщини. Важливе значення в цьому процесі відіграє об'єктивне неупереджене відновлення в історичній пам'яті народу його минулого, імен тих, хто в різні часи творив і збагачував культуру, що увійшла до духовної скарбниці

нашої держави, усвідомлення історичних традицій, вивчення досвіду культурного будівництва в різні періоди. Особливий інтерес представляє вивчення періоду Української держави, яка існувала з квітня по грудень 1918 р., і «незалежно від будь-яких ідеологічних симпатій чи антипатій, треба визнати, що період Гетьманщини дав зразки упорядкованих відносин, адміністративного та культурного будівництва й активної зовнішньої політики»¹.

У тісному зв'язку із завданнями державного та культурного будівництва вирішувались проблеми охорони і збереження історико-культурної спадщини, повернення культурних цінностей українському народу, які з різних причин знаходились за межами України. Вирішення всього комплексу питань у цій галузі потребувало фахівців-археологів, архівістів, археографів, архітекторів, бібліотекарів, мистецтвознавців, музеєзнавців, реставраторів, художників, знавців народного ремесла тощо.

Ідея створення осередку фахової підготовки таких спеціалістів в Україні, багатій на пам'ятки старовини, з'явилась напередодні XI Археологічного з'їзду та під час його роботи в 1899 р. Діяльність щодо створення Археологічного інституту в Києві активізувалася в 1909 р. Було розроблено проект Статуту та загальні положення про Інститут за зразком С.-Петербурзького і Московського археологічних інститутів, але з урахуванням місцевих особливостей².

В 1912 р. група київських професорів на чолі з М.В.Довнар-Запольським знову розгорнула діяльність по створенню Археологічного інституту. 30 серпня 1917 р. було одержано дозвіл на відкриття Інституту, але фактично заклад почав діяти з 1918 р.³ Першим директором було обрано професора Київського університету св.Володимира М.В.Довнар-Запольського, ученого, який протягом всього творчого життя приділяв багато уваги дослідженню історії України, її історико-культурної спадщини. Він був серед засновників та активних членів Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва, ініціатором створення і співробітником Київської Археографічної комісії⁴. Відомий учений створив наукову школу майбутніх істориків. Серед учнів М.В.Довнар-Запольського — відомі дослідники історії України Д.І.Дорошенко, О.Ю.Гермайзе, П.П.Курінний, О.П.Оглоблин, Н.Д.Полонська-Василенко.

Ученим секретарем Інституту стала Наталія Дмитрівна Полонська, яка плідно займалася викладацькою діяльністю, працювала в наукових товариствах, приділяла багато уваги дослідженню пам'яток археології та історії, роботі університетського музею старовини. Варто зазначити, що дослідниця завжди цікавилась вивченням історико-культурної спадщини, вона підготувала велику працю, куди увійшов значний фактичний

матеріал про пам'ятки старовини від палеоліту до середини ХІХ ст. «Культурно-исторический атлас. Пособие к русской истории. — К., 1913—1914. — Вып. 1-3» складався з 120 таблиць, у ньому було вміщено близько 1000 ілюстрацій. У кожному з трьох випусків значне місце відводилось українським пам'яткам⁵.

Фундаментальна освіта, широка ерудиція, знання проблеми дозволили Н.Д.Полонській досить швидко увійти в коло справ новоствореної установи. Вбачаючи в Інституті заклад, який ставив своїм завданням вивчення пам'яток старовини, творів мистецтва, архівів, а також підготовку фахівців у галузі пам'яткознавства, М.В.Довнар-Запольський і Н.Д.Полонська неодноразово зверталися з доповідними записками до уряду про надання матеріальної допомоги КАІ, затвердження його Статуту. Доопрацьований з урахуванням зауважень міністра народної освіти М.П.Василенка, який вважав необхідним підкреслити, що КАІ створюється з метою підготовки фахівців-дослідників минулого України, проект Статуту був схвалений Комісією по вищих навчальних закладах і наукових установах Міністерства народної освіти⁶. Першими викладачами були такі відомі вчені як Д.В.Айналов, М.П.Василенко, Л.П.Добровольський, М.В.Довнар-Запольський, А.Ю.Кримський, І.М.Каманін, С.І.Маслов, Г.Г.Павлуцький, Н.Д.Полонська, Ф.І.Шміт, Д.М.Щербаківський та інші⁷. Це були не тільки авторитетні учені, але справжні патріоти, які своє головне завдання вбачали у підготовці висококваліфікованих спеціалістів для «глибокого і детального вивчення минулого рідного краю, старовини української, пам'яток доісторичної культури, мистецтва, етнографії, юридичного і економічного побуту, місцевих «древлєсховищ» та архівів»⁷.

На початку КАІ мав два відділення — археологічне з історією мистецтв та археографічне, згодом навчальна робота в Інституті розширилася — відокремилось відділення історії мистецтв, пізніше — етнографічне. При Інституті діяла бібліотека, архів, музей старожитностей та кабінет мистецтв. Курс навчання складав три роки, причому останній був присвячений безпосередньо науковій роботі і підготовці дисертації до захисту. Великий діапазон спеціальних курсів, що пропонувався слухачам, високий рівень викладання створили Інституту солідний авторитет і популярність. Важливе місце в роботі Інституту займали науково-дослідні експедиції, диспути з різних проблем історії, археології, мистецтва, участь слухачів в археологічних розкопках. Популярністю у широкого загалу користувалися публічні лекції викладачів і слухачів КАІ, в яких увага приверталася до минулого України, її історико-культурної спадщини. В 1918—1919 рр. в Інституті навчалось 60 чоловік, які по закінченні мали прислужитися культурному будівництву в державі, але навколо Інституту

гуртувався широкий загал шанувальників старовини, не байдужих до історії.

З цікавою пропозицією по утворенню Інституту дослідження старожитностей в Одесі звернувся до уряду Української держави приват-доцент кафедри теорії і історії мистецтва Новоросійського університету, учений секретар Російського Археологічного інституту в Константинополі М.Окунев⁸. У доповідній записці він обґрунтував необхідність заснування такого закладу саме на Півдні, багатому на пам'ятки скіфської, сарматської, грецької, римської та середньовічної культур⁷. Підкреслюючи вклад у справу охорони і вивчення пам'яток краю наукових установ — Російського Археологічного інституту Московського і С.-Петербурзького Археологічних товариств, Археологічних з'їздів, Академії наук, Одеського товариства історії і старожитностей, Таврійської вченої архівної комісії — автор записки наголошував, що стан пам'яток, їх доля викликала серйозне занепокоєння. В результаті стихій і розкрадання, браку відповідних спеціалістів на місці, зокрема археологів, мистецтвознавців, які б мали не тільки теоретичні знання, а й певний практичний досвід; недбалого ставлення до старовини, відсутності нагляду за пам'ятками, вони гинули, значна кількість вивозилась за межі України.

На думку М.Окунева, Одеса, культурний і науковий центр Півдня, де знаходився Новоросійський університет, діяло одне з найстаріших у Росії наукових товариств, яке мало багатий музей, бібліотеку, найбільше підходила для відкриття Інституту⁹. Неабияке значення мало вигідне географічне розташування міста, що дозволяло співпрацювати в галузі дослідження та охорони пам'яток із сусідніми країнами. За задумом ініціатора створення Одеського Інституту дослідження старожитностей, цей заклад мав керувати науковими розробками, експедиціями у південних губерніях, готувати спеціалістів у галузі пам'яткознавства — хранителів музеїв, реєстраторів, археологів, архівістів, мистецтвознавців, етнографів, здійснювати пам'яткоохоронну діяльність на місцях¹⁰.

На жаль, в 1918 р. ідея створення Інституту в Одесі не була втілена в життя. Але пропозиції щодо створення науково-навчального закладу з питань пам'яткознавства були реалізовані в 1921 р. з утворенням в Одесі Археологічного інституту.

У 1918 р. Головне управління у справах мистецтва та національної культури порушило питання підготовки кадрів на ниві охорони пам'яток, музейної справи та мистецтвознавства, обґрунтувавши доцільність створення ще одного вищого науково-навчального закладу — Інституту історії мистецтв. У зверненні до міністра освіти М.П.Василенка завідувач відділом пластичних мистецтв Г.Г.Павлуцький зазначав, що Інститут ство-

рюється з метою підготовки на базі вищої освіти учителів історії мистецтва для середніх навчальних та наукових закладів, хранителів музеїв, картинних галерей¹¹. Курс навчання передбачався дворічний, до навчального плану включалися основні, загальні і спеціальні курси з окремих предметів. обов'язковими предметами були античне, мистецтво середніх віків, новітнього часу, історія українського мистецтва, естетичних наук, стилів, музеєзнавство, архівна справа¹².

Питання підготовки кадрів пам'яткоохоронців вирішувались в контексті відродження і подальшого розвитку національної культури і освіти. За гетьманату значно зросла державна підтримка освіти, науки і культури. Якщо за Центральної Ради культурна сфера була змушена розвиватись переважно зусиллями громадськості, то за гетьманату провідну роль в цьому процесі відігравали одержавлені та новостворені державні освітні, наукові та мистецькі заклади. Дбаючи про розвиток української культури уряд П.Скоропадського прагнув залучити до співпраці всі придатні кадри, незалежно від їх політичних поглядів, забезпечити фінансування культури. Піклуючись про розвиток національної культури, уряд виділяв кошти культурним установам, освітнім закладам, підтримував створення Української Академії мистецтв, ініційованій науковою і культурною громадськістю в грудні 1917 р.

Для організації роботи Академії була створена комісія, до якої увійшли історик Д.В.Антонович, директор художньо-промислового музею М.Ф.Біляшівський, художники М.Г.Бурачек, О.О.Мурашко, В. і Ф.Кричевські. Очолив організаційний комітет професор Київського університету Г.Г.Павлуцький. Коло наукових інтересів ученого було дуже широким. Поряд із дослідженням мистецтва стародавньої Греції, він багато уваги присвятив вивченню українського мистецтва і одним з перших підкреслив його національний самобутній характер¹³. У пояснюючій записці про заснування Академії мистецтв увага акцентувалась саме на необхідності створення державної інституції, яка буде опікуватись розвитком національного мистецтва. В ній, зокрема, говорилося: «Україна повинна утворити своє мистецтво — малярство, будівництво, рахуючись з окремішністю свого, українського життя, своєї історії, свого народного генію. Коли ми стаємо тепер до будівництва свого життя, то в ньому не останнє місце повинно зайняти мистецтво. Як одну з галузей мистецтва ми визнаємо за потребу заснування Української Академії мистецтва і Вищої художньої школи при ній. Така вища школа відродить те, що ми маємо в минулому і дасть широкі перспективи в майбутньому»¹⁴.

Після опрацювання комісією проекту Статуту Академії і бюджету вони були затверджені П.Я.Дорошенком, який очолював Головне управління у

справах мистецтва і національної культури. Одноразово на потреби Академії мистецтв виділялось 54 тис.крб., на 1919 р. був затверджений бюджет у розмірі 233400 тис.крб.¹⁵ У вересні 1918 р. Академія приступила до роботи, готуючи спеціалістів з малярства, різьби, архітектури, гравюри і художньої промисловості. Серед викладачів були професори Василь і Федір Кричевські, М.Г.Бурачек, М.Л.Бойчук, Г.І.Нарбут, О.О.Мурашко, М.І.Жук, А.А.Маневич, ректором був призначений Федір Григорович Кричевський¹⁶.

За доби гетьманату було засновано Архітектурний інститут, у Статуті якого наголошувалося, що основним завданням нового вищого навчального закладу було відродження українського національного будівництва¹⁷. У 1924 р. Інститут було приєднано як факультет до Київського художнього інституту. Відділ пластичних мистецтв ставив питання про реформу Київського, Одеського художніх училищ у вищі навчальні заклади, організацію приватних шкіл і курсів по вивченню мистецтва, естетичному вихованню молоді¹⁸.

Великий пласт історико-культурної спадщини становлять пам'ятки декоративно-прикладного мистецтва, народних промислів. Вони несуть в собі національні традиції, відображають естетичні погляди, характер суспільного та культурного життя в нову історичну епоху. Декоративне різьблення на камені і по дереву, на фасадах і в інтер'єрах споруд, мальована та рельєфна кераміка печей, мозаїчні підлоги, литий та кований метал огорож є невід'ємною складовою частиною пам'яток архітектури та мистецтва. Здавна в Україні було розвинуте художнє ткацтво, вишивка, килимарство, гончарство, плетінкарство, дерев'яні промисли — теслярство, столярство, бондарство, ложкарство, кругла дерев'яна скульптура, литво. З виникненням книгодрукування швидко розвивається мініатюра. Завдяки збереженню і відтворенню пам'яток прикладного мистецтва, промислів та народного ремесла до наших днів збереглися вироби декоративного, культурного і побутового призначення з різних матеріалів, техніка виготовлення зразків народних промислів.

За гетьманату зростає державна підтримка художньо-промислової освіти, провідну роль в цьому процесі відігравали державні заклади. Питаннями розвитку народних промислів, підготовки відповідних спеціалістів займався художньо-промисловий відділ на чолі з А.Х.Середою, який входив до складу Головного управління у справах мистецтва і національної культури¹⁹. Відділу підпорядковувались 130 художньо-промислових установ. Протягом 1917—1918 рр. було відкрито 400 нових шкіл, програми яких включали предмети по вивченню історії мистецтва, підготовку учителів малювання, креслення, фахівців для художньої промисловості²⁰.

У серпні 1918 р. до Головного управління у справах мистецтва та національної культури звернулася Полтавська губернська земська управа про необхідність реорганізації Миргородської художньо-промислової школи ім. М. Гоголя в художньо-промисловий інститут. У затвердженому 29 серпня 1918 р. Статуті зазначалось що Інститут (технікум) є середнім навчальним закладом з двома відділами — декоративного народного мистецтва і керамічним. Програмою Інституту передбачався трирічний курс навчання з правом вступу до Української Академії мистецтв або Академії народного мистецтва. Інститут мав готувати фахівців з художньої промисловості і декоративної кераміки. На утворених курсах для учнів старших класів реорганізованої школи готувались учителі малювання і графіки, історії мистецтва²¹. Ректором Інституту був призначений професор Української Академії мистецтв, відомий архітектор, мистецтвознавець, дослідник і збирач народного мистецтва Василь Григорович Кричевський.

Протягом усього життя він був шанувальником народного мистецтва і багато робив для його розвитку. У 1911—1912 рр. керував ткацькою майстернею в с. Оленівка (тепер Васильківський р-н Київської обл.). У 1913 р. на Всеросійській кустарній виставці килими та вибійки, виконані за ескізами В. Кричевського, одержали золоту медаль. Деякий час працював в с. Опішня на Полтавщині. Спираючись на здобутки народних майстрів В. Г. Кричевський створив багато зразків тканин, килимів, посуду для масового виробництва²².

Серед викладачів Миргородського інституту (технікуму) була Бойчук Софія Олександрівна — талановита українська художниця, педагог, дружина засновника самобутнього напрямку в живопису. В 1905 р. С. О.-Бойчук закінчила Петербурзьке художнє училище Товариства заохочення художників, почалася у Мюнхені, Парижі. З 1912 р. художниця працювала на Україні, переважно у Києві і Львові. Коло її зацікавлень було надзвичайно широке — графіка, портретний живопис, реставрація настінних старовинних розписів. У 1918 р. С. О. Бойчук переїхала до Миргорода, де обійняла посаду вчительки малювання у художньо-промисловому технікумі, пізніше реорганізованому в художньо-керамічний технікум. Життя талановитого митця обірвалося у грудні 1937 р. Вона була заарештована разом із своїм чоловіком М. Л. Бойчуком і його учнями В. Седляром і І. Падалкою і звинувачена в приналежності до міфічної контрреволюційної організації²³.

25 листопада 1918 р., після тривалої перерви, розпочалися заняття в Глинській художньо-керамічній школі, розглядалось питання реорганізації художньої освіти у Харкові. Товариство шанувальників художньо-промис-

дової освіти у м.Житомирі звернулося із пропозицією про відкриття середнього художньо-промислового училища у місті. Товариство ставило своєю метою розповсюдження художньої освіти на Волині, відкриття навчальних закладів, майстерень, організацію курсів, виставок, лекцій²⁴. Такі заходи передбачалися і в інших містах і регіонах України.

Недивлячись на складну економічну і політичну ситуацію, уряд докладав зусиль для вирішення питань розвитку національної культури на державному рівні. Не завжди заплановані заходи ставали реальністю, але ставлення держави до цих питань, набутий досвід заслуговують вивчення і дослідження. Створення спеціального державного органу — Головного управління у справах мистецтва і національної культури, у структурі якого діяли відповідні відділи — пластичних мистецтв, охорони пам'яток, художньо-промисловий — давало можливість координувати пам'яткоохоронну діяльність у центрі і на місцях, готувати спеціалістів, централізовано вирішувати фінансові питання. Створення цілого ряду навчальних закладів — вищих, середніх спеціальних, середніх і початкових, різноманітних курсів з художньої освіти, підтримка розвитку народного ремесла і промислів створили сприятливі умови для виховання цілої плеяди творців і шанувальників на ниві охорони і збереження історико-культурної спадщини.

¹Лисяк-Рудницький Іван. Українська революція з перспективи сорокаліття / Історичне есе. — Т. 2. — К., 1994. — С. 42.

²Матяш Ірина. Перший український осередок фахової підготовки архівістів // Київська старовина. — 1998. — №6. — С. 54.

³Константинеску Л.Ф. Київський Археологічний інститут (Сторінки наукової спадщини) / Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства (м.Луцьк, вер.-жовт. 1993 р.). — С. 207.

⁴Центральний державний історичний архів України у м.Києві (далі — ЦДІА України у м.Києві). — Ф. 725, оп. 1, спр. 3. — Арк. 25 зв.; спр. 11. — Арк. 1, 14, 16, 30.

⁵Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського (далі — ІР НБУВ). — Ф. 42, спр. 1-14. — Арк. 293.

⁶Нестуля О.О. Охорона пам'яток України за гетьманату (1918 р.) // Укр. іст. журн. — 1994. — №1. — С. 104.

⁷Київська старовина. — 1998. — №6. — С. 56.

⁸Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі — ЦДАВО України). — Ф. 2201, оп. 1, спр. 1196. — Арк. 293.

⁹Там само. — Арк. 11.

¹⁰Там само. — Спр. 1194. — Арк. 42.

¹¹Нестуля Олексій. Біля витоків державної системи охорони пам'яток в Україні. (Доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії). — Київ-Полтава, 1994. — С. 127.

¹²ЦДАВО України. — Ф. 2457, оп. 1, спр. 8. — Арк. 2, 5зв.

¹³Денисенко Олена. Григорій Павлуцький та його внесок у пам'яткоохоронну справу // Краєзнавство. — 1999. — №1-4. — С. 115.

¹⁴ЦДАВО України. — Ф. 2457, оп. 1, спр. 8. — Арк. 50-52.

¹⁵Там само. — Арк. 15-18, 45 зв.

¹⁶Там само. — Арк. 19.

¹⁷Там само. — Спр. 6. — Арк. 19.

¹⁸Там само. — Спр. 1. — Арк. 3-6.

¹⁹Там само. — Спр. 3. — Арк. 28.

²⁰Там само. — Спр. 16. — Арк. 89.

²¹Там само. — Арк. 3, 10, 14, 23.

²²Лебедев Г. Витоки творчості Василя Кричевського // Народна творчість та етнографія. — 1994. — №2. — С. 35-41; Ханко В.М. Василь Кричевський. До 100-річчя з дня народження українського архітектора // Народна творчість та етнографія. — 1973. — №1. — С. 74-76.

²³ЦДАВО України. — Ф. 2457, оп. 1, спр. 16. — Арк. 20; Мона Ж.Н. Софія Олександрівна Нелепинська-Бойчук в контексті української культури першої третини ХХ ст. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: зб. статей. — Вип. 8. — К., 1999. — С. 475-476.

²⁴ЦДАВО України. — Ф. 2457, оп. 1, спр. 18. — Арк. 1-2, 16.

Шендрик Л.

КОБЗАРСТВО – ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

1991 року закінчилась багатовікова драма народу, нащадка першої в Європі цивілізації – Трипільської, що проживав від Чорного моря до Полісся, від Карпат до Азовського моря, плекав рідну мову, колихав національну колиску Київської Русі, де княжили Святослав і Володимир, Ярослав Мудрий і Володимир Мономах. Проте важко назвати країну, яка б пережила те, що Україна: збройні навали, приниження її національної гідності, винищення народу. В жорсткій боротьбі за незалежність український народ постійно відстоював свою національну самобутність, в кінцевому результаті був роздавлений ногою безжального колоса, – Україну назвали країною забутих імен, а національну гордість українського народу – кобзарів, його живу історію, прирівняли до жебраків. В 30-х роках ХХ століття кобзарство знищили фізично і написали для українського народу “нову історію”, в якій вже не було місця думі, історичній пісні, всьому тому, що складає душу і серце українського народу. Але ж, ще у минулому столітті німецький поет-романтик Фрідріх Боденштед в збірнику “Поетична Україна”, виданому 1845 року в Штутгарті, писав: “У ніякій країні дерево народної поезії не видавало таких великих плодів, ніде дух народу не виявився в піснях так живо і правдиво, як серед українців. Який захопливий подих туги, які глибокі, людяні почування в піснях, що їх співає козак!”¹ Дійсно, в пісні українського народу проявились і творчі можливості народного духу, і його самосвідомість, а разом з тим – історичні пісні, думи по важливості своїй можуть стати поруч з літописними та іншими писемними джерелами по вивченню нашої історії. Як свого часу, в стародавній Греції, сліпий поет Гомер зібрав героїчні пісні Троянського циклу, склавши невмирущі поеми “Іліада” і “Одіссея”, що стали